

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Meerkkerk; Ds. H.C. van der Ent, Dordrecht-Centrum; Ds. H. van Leeuwen, Driebergen; Ds. L.W. van der Meij, Zaamslag; Ds. D. Slagboom, Katwijk aan Zee; Ds. M.C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra, Bunschoten; Ds. P. van Zonneveld, Doornspijk; A. Beukers, Alphen a.d. Rijn en Joh. van der Lee, Alphen a.d. Rijn.

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkkerk. Telef. 01837-1357

ADMINISTRATIE

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen a/d Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

Wat vraagt de Heere?

„Hij heeft u bekend gemaakt, o mens! wat goed is; en wat eist de HEERE van u, dan recht te doen, en weldadigheid lief te hebben, en ootmoedigheid te wandelen met uw God?”

Micha 6 : 8.

Volgens hoofdstuk 1 : 1 profeteerde Micha tijdens de regering van de koningen Jotham, Achaz en Jehizkia. Een tijd, waarin het volk des verbonds steeds verder van de Heere afweek, zodat het oordeel van de ballingschap tenslotte onafwendbaar werd. Met name koning Achaz was diep goddeloos. Goddeloos en toch ook godsdienstig! Zo godsdienstig dat hij zelfs de god Moloch diende. En Moloch was een god, die veel van zijn aanbidders eiste. Hij vroeg zelfs dat een vader zijn eigen kinderen voor hem door het vuur liet gaan, zijn eigen vlees en bloed aan hem zou opofferen.

In zulk een tijd riep Micha het volk op tot wederkeer tot de dienst des Heeren. Micha moet in de Naam des Heeren de aanklacht van de Heere tegen zijn volk bekend maken. De bergen en heuvelen, die de eeuwen door de zwijgende getuigen zijn geweest van wat er op aarde geschiedt, moeten in dit rechts-geding tussen de Heere en Zijn volk als getuigen optreden (6 : 1). O Mijn volk! wat heb Ik u gedaan, en waarom heb Ik u vermoeid? Betuig tegen Mij! (vers 3).

O Mijn volk! Wat heb Ik u dan aangedaan, wat heb Ik u dan voor kwaad gedaan? Betuig tegen Mij! Zeg het dan maar vrijuit!

En dan bepaalt de Heere Zijn volk, dat Hij uit souverain welbehagen uit alle andere volken tot Zijn volk had aangenomen, bij Zijn zorg, Zijn trouw, Zijn liefde, die Hij de eeuwen door aan hen heeft bewezen (vs. 4 - 5).

En wat vraagt de Heere nu van Zijn volk? Wat zijn nu de eisen van Juda's God? Vraagt de Heere nu, dat Zijn volk nu voor Hem maar eens zijn kinderen door het vuur zal laten gaan, zoals ze het voor de Moloch deden? Vraagt de Heere nu een tegenprestatie en wil Hij nu tot verzoening van de zonden van Zijn volk de offerande van Juda's eerstgeborenen? (vs. 7).

O nee! Dat zeker niet! Dat zou de Heere alleen maar verafschuwen!

Micha vraagt alleen maar in de Naam des Heeren, dat Zijn volk Hem weer als hun God zullen erkennen. Hoor maar: „Hij heeft u immers bekend gemaakt, o mens! wat goed is. Let goed op die aanspraak: o mens! De profeet spreekt het volk niet aan als: zonen van Israël, of als: kinderen des verbonds. Maar met de algemene naam: mens!

Bij de bekering, bij de waarachtige bekering moet de mens altijd weer terug naar het eerste begin. Hij moet terug naar de verhouding, waarin God de eerste mens, Adam, tot Zich gesteld heeft. Hij moet de eenvoudige eis van het verbond, zoals die in het paradijs afgekondigd werd, weer voor ogen houden.

En dan vraagt God in die „eenvoudige” eis drie dingen! Hij vraagt ze van u en van mij! Drie dingen!

De Heere wil, dat wij recht zullen doen. Recht doen tegenover God en de mensen. eerlijk zijn tegenover God en de mensen. Recht doen: in gerechtigheid wandelen! Hij vraagt verder, dat wij de weldadigheid lief zullen hebben. Dat wij een haard van liefde

zullen zijn, en dat wij zullen uitstralen en doorgeven het vuur der liefde tot God en de naaste.

En tenslotte vraagt Hij, dat wij ootmoedig zullen wandelen met Hem, dat wij Zijn wil en wet op alles zullen betrekken en geen ding zullen doen buiten Zijn inzettingen om.

Die drie „eenvoudige” dingen vraagt de Heere van ons. En daarin vraagt Hij alles! Zoals Hij voor de zondeval alles van de mens, van Zijn mens vroeg!

Die drie „eenvoudige” dingen vraagt de Heere van ons, van u en van mij, als mensen! Daar heeft Hij recht op! Want hij heeft de mens goed geschapen, zodat hij die drie dingen kon doen en volmaakt mens kon zijn, tot alle goed werkt volmaakt toegerust! Die drie dingen vraagt de Heere van Juda ook als Zijn volk, als Zijn verbondsvolk! Hij vraagt ze ook van ons, niet alleen krachtens schepingsrecht, maar ook krachtens verbondsrecht! Krachtens het verbond, waarin de Heere belooft, wat Hij vraagt.

De Heere vraagt van ons drie „eenvoudige” dingen:

Ten eerste: recht doen!
Ten tweede: weldadigheid liefhebben!
Ten derde: ootmoedig wandelen met God!

En hierin vraagt Hij alles!
En we hebben niets van dit alles! En we kunnen niets van dit alles! En toch: de Heere vraagt het. Hij eist het. Hij kan en moet het eisen krachtens schepping en krachtens verbond!

Leerden we het de Heere al toegeven? Toegeven met het hart? Werd het al ons diepste verlangen? En onze diepste smart, dat we van onszelf het tegendeel zijn geworden van wat we moesten zijn. Zoals God wilde dat we zouden zijn? En dat enkel door eigen schuld?

Kregen we weer lust om de Heere te vrezen als het allerhoogste en eeuwig Goed? Dan leerden we het gebed van Augustinus toch ook met ons hart nabidden: „Heere, geef, geeft Uzelf, wat Gij naar recht van mij eist! Want dan alleen zal ik doen, wat Gij beveelt!”

Ds. Vlietstra.

Van de administratie

In de afgelopen periode werden we verblijd door de volgende giften: voor de school van Dundas 1 van f 25,-, 1 van f 100,- en f 620,- voor ons blad waarvan f 125,- van abonnees die de ontmoetingsdag in Kampen niet konden bezoeken. 11 nieuwe abonnees konden weer worden ingeschreven, waarvan er 5 zijn opgegeven door kerkeraden als „huwelijksabbonnement” voor pas getrouwde leden. Heel hartelijk dank. We zien uit naar de opgave van nog meer kerkeraden die ook een „huwelijksabbonnement” geven aan hun jonge leden, opdat die in deze weg abonnee van ons blad worden en blijven.

Via Ds. Slagboom kwam er nog een gift van f 500,- voor de school te Dundas binnen van N.N. te Urk.

Ook hiervoor hartelijk dank.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720-74202, giro 704350.

Van de Redactie

1. School voor Dundas en Hamilton. Hartelijk dank voor een gift van f 25,- voor dit doel.

2. Ds. J. Tamminga. Deze dagen schreven mijn kinderen in Canada, dat ze bij Ds. Tamminga op bezoek waren geweest. Het gaat met zijn lichamelijke toestand achteruit, maar zijn hoop was op de Heere gevestigd.

B.

Onze 28e ontmoetingsdag 2.

De pauze is een belangrijk deel van de ontmoetingsdagen. Dat bleek ook nu weer. Sommige bezoekers bleven aanvankelijk in het kerkgebouw om het meegebrachte lunchpakket aan te spreken. Anderen bleven in de omgeving van het kerkgebouw. Weer anderen gingen het nabijgelegen park in of namen een kijkje in de stad. Nu, het park is aantrekkelijk en de oude Hanzestad bezienswaardig.

Na afloop van de ontmoetingsdag vertelde een bezoeker uit Kampen zelf, dat hij gemerkt had dat de mensen soms zoeken naar een parkeergelegenheid, wat niet nodig is, omdat even voorbij het kerkgebouw rechtsaf een grote parkeerterrein is. Dat vermelden we nu alvast. Dan kan men daar D.V. volgend jaar rekening mee houden.

Om 2 uur kreeg Ds. G. Hamstra van Elburg gelegenheid om een openingswoord te spreken. Hij liet eerst zingen Ps. 85 : 3 en ging voor in gebed. Hij las vervolgens Jozua 5 : 13-15 en 6 : 1-5. Hij sprak over **De Vorst van het heir des HEEREN**.

We willen een en ander uit dit treffende openingswoord naar voren brengen, zonder daarmee te willen zeggen, dat we alles wat van belang was hebben genoteerd.

Jozua is in grote nood en alleen. Dat is vaak zo bij Gods kinderen. We kunnen het moeilijk hebben als we op mensen zien en als we op onszelf zien, op eigen machteloosheid, onze diepe afhankelijkheid.

Jozua had grote dingen van de Heere ontvangen. Hij was legeraanvoerder, had een andere naam gekregen: Jozua = Jezus. Hij had een grote taak te vervullen. Hij had grote dingen om op terug te zien. Maar hij weet niet hoe Jericho moet worden ingenomen. Verspieters hadden over Rachab verteld, een teken dat de Heere werkt. Op wonderlijke wijze was het volk door de Jordaan gegaan. Er was Pascha gevierd. De besnijdenis had plaatsgevonden. Maar nu staan ze voor Jericho. Hoe moet die stad worden ingenomen? De stad is voor Jozua en het volk onneembaar. De stad is sterk en er zijn geen wapenen.

Ook in het geestelijk leven en de nood van de kerk moet gelet worden op de Heere. We hebben geen recht gezicht op de nood van onze tijd. Hoeveel mensen zijn er, die niet eerlijk worden behandeld. Er moet de vraag komen: hoe word ik met God verzoend? Als we het niet weten moeten we ermee bij de Heere komen.

Jozua had de Heere nodig voor zich persoonlijk en ambtelijk. Wat zijn we dan arm in onszelf. Jozua heeft naar de Heere uitgezien. Wanneer komt de Heere? We worden hoe langer hoe armer. De Heere laat aan Zijn knechten zien hoe arm ze zijn in zichzelf. Dan rijst de vraag: zou God Zijn gena vergeten...? Twist met mijn twisters...

De Heere openbaart Zich aan Jozua. Wie van de Heere geleerd wordt weet niet zo veel. Jozua weet het niet. Hij ziet een engel met uitgetrokken zwaard. Dan blijkt onderwijs nodig. Zijt Gij voor of tegen ons? Jozua had een strijdbaar Held nodig. Zo openbaart de Heere Zich hier.

Wie is die Vorst? Heere, wie zijt Gij? Wat een verwondering en verlegenheid. Dan weten we het niet meer.

De vraag is: weet de Heere van mij af? Hij

spreekt gewis tot elk die voor Hem leeft. Jozua krijgt onderwijs. De Heere onderwijst stap voor stap. Hij maakt geen grote mensen, werkt wel verwondering. Hij komt tot onwaardige zondaars, als alles verbeurd is door ongelooft enz.

Ik ben nu gekomen, nu het zo moeilijk is, nu het zo verzondigd is. Onze tijd is een andere tijd. We hadden het anders gedacht. Wat groot als de Heere Zich aan een zondaar openbaart. De Heere weet van de smart, droefheid en onmogelijkheid van Zijn kinderen.

Wat kun je veel tegen hebben. Wat kan er veel strijd zijn. De Heere zegt: Ik ben nu gekomen, in deze strijd, in deze onmogelijkheid. Hoe groot, wanneer de Heere het voor ons opneemt. Dat ook bij de herders van Bethlehem het geval.

De Engel van het heil der Heeren komt en neemt het voor Jozua op. De openbaring van Christus is veel groter geworden in de kribbe van Bethlehem. Hij is geboren, heeft geleden, Zijn leven gegeven. Hij is opgestaan, opgevaren. Daar is Hij werkzaam. De kerk wordt zalig. Het werk van Christus wordt toegepast in de wedergeboorte.

Hij zegt tot vermoeiden: Ik ben nu gekomen. Wat groot dat de zondaar en Hij bij elkaar passen. Toen het te laat scheen, voor eeuwig, toen is Hij gekomen. Dan komt er verandering in het leven, in de oefening van het leven. Christus wordt dan dierbaar voor het geloof. Dan geeft de Heere licht over Zijn eigen werk.

De Heere geeft onderwijs. Hij blijft. Hij geeft onderwijs, stap voor stap. Nu de nood groot is werkt de Heere op Zijn eigen eer aan. Een zondaar krijgt dan oog voor de ere Gods. Je raakt het nooit meer kwijt. Jammer dat er zo weinig mensen zijn, die het begeren. Hoe meer de Heere geeft des te meer we er buiten willen vallen. Men kan niet meer buiten die meerdere Jozua.

B.

Ik bekend', o Heer', aan U oprecht mijn zonden!

2.

In het besef dat hij bij God diep in de schuld staat, maar tegelijk onmachtig om zijn schuld af te betalen door God volmaakt te dienen, belijdt de oprechte belijder aan God, dat hij ondanks zijn berouw strafwaardig is. Alle straf, die God hem opgelegd heeft of zou willen opleggen, bekend hij verdiend te hebben.

Ook hierin gaat de Schrift ons zo duidelijk voor. Hoor David is Psalm 5 : 6 het doel van zijn zondebelijdenis aangeven als hij zegt: opdat Gij rechtvaardig zijt in Uw oordelen rein in Uw richten! Hoor de moordenaar aan het kruis Gods recht erkennen: wij ontvangen straf, waardig hetgeen wij gedaan hebben! Nehemia zegt in hoofdstuk 9 : 32 tot God: doch Gij zijt rechtvaardig in alles wat ons overkomen is! En Daniël: de Heere is rechtvaardig in al Zijn werken, die Hij ons gedaan heeft, dewijl wij Zijner stem niet gehoorzaamden (9 : 14). Wij zien dat deze heiligen Gods recht om te straffen gewillig erkenden. Wel is het hun bede, dat de Heere hen niet straffe in Zijn toorn: sla mij met medelijden, gelijk een vader doet. . . Maar zij belijden met heel hun hart Gods recht om te straffen: Hij is God, Hij doet wat goed is in Zijn ogen! De ware boeteling acht de deugd van Gods recht zo hoog, dat hij geen moed zou hebben kwietschelding van zijn schuld te begeren ten koste van het recht.

Het is wel hard om te moeten sterven onder Gods toorn, maar toch leert de boeteling de hand op de mond te leggen, omdat hij iets gevoelt van wat het zegt tegen God gezondigd te hebben.

Wel wil ik opmerken dat het hartelijk erkennen van het recht Gods om de zonde te straffen, niet zo moet worden opgevat, dat wij in onze verdoemenis zouden moeten berusten. Iets billijk te vinden en in iets te berusten is niet hetzelfde. De Heere verlangt wel dat wij Hem de eer geven dat Hij Zijn recht tegenover ons handhaaft, maar niet dat wij dat recht aan ons begeren voltrokken te zien. Immers, wie waarlijk schuld belijdt, die keert tot God terug, omdat God hem tot Zich terugroept. Als de verloren zoon tot zijn vader terugkeert, dan belijdt hij van harte dat zijn vader het volste recht heeft hem te verwerpen: ik ben niet waardig uw zoon genaamd te worden! Maar toch: vader,

ik kan niet meer buiten u leven, ik wil zo graag bij u zijn; als het nog zou kunnen: maak mij dan als een van uw huurlingen!

Ik denk dat ik het zo kan zeggen: iemand, die het recht Gods om zijn zonde te straffen met zijn hart billijkt, is gewillig gemaakt om uit genade zalig te worden.

Gewillig gemaakt, om uit genade zalig te worden. Dat is dus niet een gedwongen zich buigen onder de wil van God om ons uit genade te behouden. Dan zouden we nog niets verstaan van wat het woordje "genade" inhoudt. Maar wie weet, wat hij vraagt, als hij genade begeert, toont hiermee, dat zijn hart volkomen verbroken is. Want wat belijdt hij ermee? Niet alleen, dat God niet schuldig is om hem de zonden te vergeven, maar dat Hij ook volkomen recht heeft om ze aan hem te straffen.

Nee, God is het niet schuldig. God is het niet verplicht. Misschien zegt u bij uzelf: Maar is God dan niet Liefde? Is een mens al niet zedelijk verplicht om zijn barmhartigheid te laten triumpferen over zijn recht? En zou God, Die toch Liefde is, dat dan niet verplicht zijn? Nee, ga nu niet Gods recht uitspelen tegen Gods liefde! Laat Gods recht tenvolle staan. Dan pas zijn wij tenvolle vernederd.

Dies ben ik, Heer', Uw gramschap dubbel waardig!

'k Erken mijn schuld, die U tot straf bewoog;

Uw doen is rein, Uw vonnis gans rechtvaardig!

Gans rechtvaardig, ook al zou U mij voor eeuwig verwerpen!

En dan?

Ja: en dan?

Buigen onder het verdiende vonnis! Zich onbedongen aan de Heere uitleveren. En dan? Omkomen? Ja, met zichzelf en met alle eigengerechtigheid en eigen hoogheid en eigen wijsheid. Om neerzinkend onder God, Zijn heilig recht toevallend, te zinken in de doorboorde handen van de Borg, van de Christus. In de doorboorde handen van Hem, aan Wien het recht van God in al zijn verschrikking werd voltrokken. Over Wien op Golgotha al de baren en golven van Gods toorn heengingen. Die in helse benauwdheid, in helse duisternis het uitschreide: "Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?"

Maar Die met Zijn Middelaarsgeloof door de helse diepten heen worstelde naar de zalige berhoogte van: Het is volbracht! Gedreven door een reine liefde tot het recht van Zijn Vader, dat wij met voeten vertreden hebben en nog dagelijks vertreden, heeft Hij de deugd van Gods recht volmaakt verheerlijkt door aan dat recht te voldoen in volkomen gehoorzaamheid aan en vervulling van Gods wet en door de vloek op de overtreding van Gods wet volkomen te dragen en weg te dragen.

Voor wie?

O, luister toe, met heel uw ziel, en drink het in met de mond des geloofs, heilbegerige zondaar!

Hij, Christus, deed het als Borg, plaatsbekledend voor allen, die schuldbelijding, Gods recht toevallend, maar met een onuitroeibaar verlangen naar verzoening, naar vrede, naar gemeenschap met God aan Zijn voeten buigen.

Bij die verbrijzelde zondaar komt ruimte voor de Christus der genade, Die genade bij God door Zijn zoenbloed verwierf.

Daar, in dat dal van verootmoediging openbaart Hij Zich in het gewaad der Schrift. En de Heilige Geest doet daar het geloof opbloeien, dat heerlijkheid ziet in de Man van smarten, in de opgestane en verheerlijkte Christus, in de biddende en dankende en pleitende Voorspreker bij de Vader voor Zijn uitverkoren, maar in zichzelf verloren bruidskerk op aarde.

En de schuldverslagen zondaar mag het opvangen met het oor des geloofs: Ik ben de deur! Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven! Niemand komt tot de Vader dan door Mij! Door Mij! Door Mij alleen! Maar ook: Wie tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen! Geloof de Vader, gelooft ook in Mij! Geloof in de Heere Jezus Christus en ge zult zalig worden! Zalig, om als een rechteloze, onwaardige, strafwaardige zondaar door de Heilige Geest overreed te worden tot de onbedongen geloofsovergave aan Hem, Wiens doorboorde handen druipen van liefde en ontferming. Op Wiens lippen genade is

uitgestort, de Schoonste der mensenkinderen.

Nu wordt Sion door recht verlost, en zijn wederkerenden door gerechtigheid.

Nu wordt genâ van waarheid blij ontmoet, De vrede met een kus van 't recht gegroet!

Hoort het, heilbegerige, uitzierende, verlangende, maar o zo strafwaardige zondaar, hoort het uit Zijn mond: "Ik voor u, daar gij anders de eeuwige dood had moeten sterven. Ik uw zonde en gij Mijn gerechtigheid." En Hij bekleedt die naakte zondaar met de mantel van Zijn gerechtigheid. Hij bedekt hem volkomen.

Hoe zijt gij rechtvaardig voor God? En de nu beklede en bedekte zondaar antwoordt, terwijl een huiver van verwondering door zijn tere ziel gaat: "Alleen door een waar geloof in Jezus Christus; alzo dat, al is het, dat mij mijn consciëntie aanklaagt, dat ik tegen al Gods geboden zwaarlijk gezondigd, en geen ervan gehouden heb, en nog steeds tot alle boosheid geneigd ben, nochtans God, zonder enige verdienste mijnerzijds, uit louter genade, mij de volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus schenkt en toerekent, evenals had ik nooit zonde gehad noch gedaan, ja, als had ik zelf al de gehoorzaamheid volbracht, die Christus voor mij volbracht heeft, in zoverre ik zulk een weldaad met een gelovig hart aanneem!"

Ik bekend', o Heer', aan U oprecht mijn zonden!

Daarover heb ik geprobeerd enkele dingen te zeggen. Omdat belijdenis van zonde de weg is tot het verkrijgen van barmhartigheid. Wie zijn zonde belijdt en laat, zal barmhartigheid verkrijgen.

Belijden en laten. Over dat laatste heb ik niet zozeer gesproken, al behoren belijden en laten wel onlosmakelijk bijeen.

Immers, wie zijn zonde in oprechtheid beweent en belijdt, is door zijn hartelijk berouw innerlijk van de zonde losgemaakt. Die kan de zonde toch niet meer met lust doen. Die is in beginsel aller zonde vijand geworden en die gaat de heiligmaking najagen. Binnen het bestek van mijn onderwerp behoef ik daar nu niet breder op in te gaan.

Ik ga afsluiten.

Het ging over het belijden van de zonde. Zie het niet als een voorwaarde, waaraan wij in eigen kracht zouden moeten voldoen, om te kunnen delen in Gods barmhartigheid. Het zou ons nooit gelukken!

Maar belijdenis van zonde is wel de weg tot verkrijging van Gods barmhartigheid in Christus.

Dat laatste is het doel. Het eerste is de weg om tot dat doel te komen.

Versta het ook niet schematisch, in die zin, dat het eerst voor mijn bewustzijn een rechterlijk afgesneden zaak moet zijn geworden, voordat er geloofswerkzaamheden met de Heere Jezus zouden kunnen zijn. In zoverre ik zulk een weldaad met een gelovig hart aanneem. In zoverre! Dit laat ruimte voor en houdt rekening met zwak en aangevochten en sterk geloof.

Vraagt u: wanneer mag ik dan tot Jezus komen? Het antwoord is eenvoudig: als u Hem nodig hebt. Laat u dan door niets en niemand weerhouden om rechtuit, rechtaan tot Hem te vluchten. Maar dan blijft dit toch onverkort overeind staan: wie tot Christus vlucht om door Hem met God verzoend en bevredigd te worden, doet dit als een ellendige en een arme, maar die op Zijn Naam vertrouwt.

Die op Zijn Naam vertrouwt!

En er is voor dat vertrouwen alle grond!

We hebben toch te doen met een God, Die gaarne vergeeft!

Barmhartig is de Heer' en zeer genadig!

Schoon zwaar getergd, lankmoedig en weldadig; De Heer' is groot van goedertierenheid.

Ja, groot van goedertierenheid!

Zullen we geen harde gedachten van God koesteren? Van die God, Die het met een dure eed heeft gezworen, dat Hij geen lust heeft in de dood van de goddeloze, maar in zijn bekering en leven!

Het is toch Zijn liefste werk, om zondaren te behouden. Looft Hem, Die u, al wat gij hebt misdreven, hoeveel het zij, genadig wil vergeven!

Daartoe gaf Hij toch Zijn eniggeliefde Zoon, het Liefste, wat Hij had!

En het bloed van Jezus Christus, Gods Zoon, reinigt van alle zonde!
Hierin is de liefde, niet dat wij Hem hebben liefgehad, maar dat Hij ons heeft liefgehad en Zijn Zoon gegeven heeft tot een verzoening van onze zonden.
Het zal toch niet aan de Heere liggen?
Alleenlijk: ken uw ongerechtigheid!
Ken ze en belijd ze!
'k Bekend', o Heer, aan U, oprecht mijn zonden!
En Gij naamt die gunstig weg!
Welzalig hij, wiens zonden zijn vergeven,
Die van de straf voor eeuwig is ontheven!

Ds. Vlietstra.

Bezinning op de prediking

3. Beroep op de belijdenis

De laatste keer zijn de punten van bezwaar genoemd, die in "Bezinning op de prediking" te vinden zijn ten aanzien van veel preken in onze kerken. Daarbij is de duidelijke aansluiting van deze bezwaren aan de traditie binnen onze kerken onder ogen gezien. De prediking, die bepleit wordt in deze brochure, komt overeen met die ons altijd "eigen" geweest is. Uiteraard heb ik in het vorige artikel niet alles genoemd. We zijn gebleven bij een meer recent verleden. Het zou niet moeilijk geweest zijn om terug te gaan naar de prediking binnen de kerken der Afscheiding. Er waren verschillen. Leerzaam is in dit verband bijv. de bundel Catechismuspreken: "De Heidelbergse Catechismus in 53 leerredenen door verschillende Christelijke Gereformeerde Predikanten" (1881). Aan deze bundel hebben veel predikanten meegewerkt. Alleen in een enkel geval lees je dezelfde naam. Het geheel geeft dus een vrij goed beeld van de prediking in die tijd. Graag teken ik daarbij aan dat het hier het beeld is van de kerken der Afscheiding in de latere tijd. Ik heb wel eens gehoord van iemand, die deze preken las in de leesdiensten in één van onze gemeenten, dat ze niet door ieder even "bevindelijk" gevonden werden. Ik meen niet altijd ten onrechte. Maar als het gaat over de elementen, die we op het oog hebben vanuit dit geschrift, dan kunnen we zeggen dat deze hier telkens gevonden worden. Tweesoorten mensen in de kerk, die als zodanig worden aangesproken. De noodzaak van wedergeboorte en bekering. Het zijn dingen die je er telkens in kunt vinden; bij de één meer, bij de ander minder, bij de één meer uitgewerkt, bij de ander minder.

Nu kan iemand zeggen: is het juist om ons te laten leiden door aansluiting aan de traditie? Wat in het verleden werd voorgestaan kan toch nooit een norm of maatstaf zijn. De prediking van vandaag kan nooit bepaald worden door de opvattingen over de prediking van vroeger. Uiteraard is dit waar. Er zijn andere vragen en problemen. Er is een andere manier van zeggen. Er zal - in het geheel gesproken - wat directer gesproken worden en ook moeten worden. Er zou nog veel meer te noemen zijn. Daarbij blijft het principieel zo, dat ook niet de opvattingen beslissend zijn, maar Schrift en belijdenis. Ik denk daarbij vooral aan het laatste. En dat niet omdat ik de Heilige Schrift niet als dé norm zie voor de prediking, maar omdat het hier gaat om elementen, die in onze belijdenis zo duidelijk spreken. Daarin zijn ze op grond van Gods Woord vervat.

Het "eigene" van de prediking, die we in het verleden in onze kerken in het algemeen konden horen, kwam toch uit in het zoeken om die elementen, die naar onze belijdenis in de prediking moeten zijn, te vertolken. Dat gebeurde zeker niet op een volmaakte manier. Er waren éénzijdigheden naar meer dan één kant. De dreiging van het zich laten bepalen door de tegenstander was er. Wie zou het willen ontkennen? Moet iedere predikant, die in oprechtheid voor Gods Aangezicht het Woord Gods bedient, niet telkens opnieuw ervaren, dat hij correctie nodig heeft vanuit Schrift en belijdenis? Gelukkig, als dat geen vrome betuiging is maar werkelijke beleving door Gods Geest!

Ook in deze eenvoudige uitgave worden de bezwaren vanuit de Gereformeerde belijdenis geaccentueerd. Hier wordt niet gezegd: zo zegt deze of gene het, maar: zo spreekt de belijdenis. Dat mogen we waarderen. Dan hebben we het over zaken, die op ons erf eenvoudig niet gemist mogen worden.

Nader gezien

Bijna bij ieder gedeelte, bij ieder kort hoofdstuk, wordt de belijdenis aangehaald. Het zal goed zijn de aanhalingen hier te vermelden. We komen dan tegelijk onze belofte na dat ik bij de bezwaren tegen veler prediking niet voorbij wil gaan aan het positieve kader waarin ze hier gevonden worden.

Zo wordt onder hoofdstuk 1 "Noodzaak van wedergeboorte" gewezen op de Dordtse Leerregels III/IV artikel 12, waar de wedergeboorte, het begin van het nieuwe leven zo bijzonder omschreven wordt "dewelke God zonder ons in ons werkt". " . . . een gans bovennatuurlijke, en zeer krachtige en tegelijk zeer zoete, wonderbare, verborgen en onuitsprekelijke werking . . ." Tevoren was al gewezen op artikel 13 van hetzelfde hoofdstuk over het niet-volkomen-begrijpen van deze werking, maar die toch werkelijkheid is " . . . ondertussen stellen zij zich daarin gerust dat zij weten en gevoelen, dat zij door deze genade met het hart geloven . . ." Belangrijk is ook het beroep onder 2) "De juiste gemeentebesouwing" op Zondag 31. Zonder meer zegt deze Zondag het toch, dat in de prediking zegen en vloek verkondigd moeten worden. De zegen voor de ware gelovigen en de vloek voor alle onbekeerbare hoorders van het Woord Gods. Tevoren is dan al de belijdenis aangehaald, waar het voorrecht beleden wordt te leven op het erf des Verbonds: Nederl. Geloofsbelijdenis, art. 34 en Dordtse Leerregels I art. 3 en II. art. 5. Niet voorbij kunnen we gaan aan het beroep op de belijdenis onder 4 "Verhouding eis en belofte". Er is daar opgemerkt, dat er in sommige preken een zodanig beroep op de wil van de mens wordt gedaan, dat het lijkt alsof die wil niet verdorven is. Gewezen wordt dan op Dordtse Leerregels III/IV art. 3 . . . " . . . overzulks zo worden alle mensen in zonden ontvangen en als kinderen des toorns geboren, onbekwaam tot enig zaligmakend goed, geneigd tot kwaad, dood in zonden en slaven der zonde. En willen noch kunnen tot God niet wederkeren, noch hun verdorven natuur verbeteren, noch zichzelf tot verbetering daarvan schicken zonder de genade des wederbarenden Heiligen Geestes . . . "

Tenslotte wordt in "Wet en Evangelie" gewezen op Zondag 2 vraag en antwoord 3 "Waaruit kent gij uw ellende? Uit de Wet Gods". Dat gebeurt daar in een bepaald verband, als men de aanklagende functie van de Wet in de prediking gehonoreerd wil zien.

Beâmen en beâmen is twee!

De klacht in deze brochure ten aanzien van genoemde dingen is eigenlijk: deze elementen spreken niet in de prediking van meerderen. Anders gezegd: ze worden er niet in gehonoreerd. Wat daarvan te zeggen? Hieraan kan niet voorbij gegaan worden. Je hoort zeggen door hen, die dit geschrift bespreken: al weer? Ik dacht dat het daarom juist moet. Het feit, dat er in het verleden meermalen over deze klacht en de inhoud ervan gesproken is, zegt mij niet: dan kunnen we er nu wel over zwijgen. Nee, nu met zoveel nadruk dezelfde klacht - en toch ook weer in een andere vorm - spreekt, moet ieder doen afvragen: is hier niet iets, dat niet weg te dringen is? Ik ben er van overtuigd dat dit er inderdaad is. Die de Heere vrezen, die beseffen, waarom het in de prediking gaat, kunnen uiteindelijk toch niet buiten deze elementen.

Wat is de moeite? Men beâmt de belijdenis, maar het komt er niet uit in de prediking. Te zeggen dat we er zo gerust op mogen zijn, dat ieder ja zegt op wat de belijdenis bijv. zegt in de Dordtse Leerregels over de wedergeboorte, ik betwijfel het. Maar zeker is het dat dit niet funktioneert in meerdere preken, die gehouden worden. Graag zeg ik hierbij, dat het niet gaat om een beschouwing over de wedergeboorte of het wedergeboren leven. Maar: krijgt God de eer in het beginnen in het zondaarshart? en komt het ook uit vanuit de prediking van het Woord, hóe dit door de Zijnen wordt gekend én erkend?

Beâmen en beâmen is twee! Een handtekening onder de belijdenis zegt niet alles. We kunnen van dichtbij gewaarschuwd worden. Het is nog niet zo lang geleden, dat men in de Gereformeerde Kerken pal stond voor de belijdenis. Sterke uitdrukkingen werden gebruikt om dat te staven. Ik dacht dat er onder ons niet altijd even grote waardering voor was. Hoe is het nu? Nog altijd zegt men de belijdenis te beâmen. Alleen dat beâmen

heeft in wezen een andere betekenis gekregen. En ondertussen kan men de meest elementaire dingen verzwijgen of zelfs ontkennen.

Het afslijpingsproces in de waarden van onze belijdenis is op het gehele Gereformeerde erf waar te nemen. Het komt zeker daarin al uit dat we wel zeggen: de belijdenis is waar, maar die waarheid niet leeft in de prediking. Dat proces is óók onder óns, óók in de prediking onder ons.

De vraag is niet alleen: is de belijdenis in de prediking te horen? maar nog meer: hebben we de prediking van de belijdenis gehoord en verstaan! Die belijdenis is zélf alleen te verstaan als een document van Gods genade, waarin God verheerlijkt wordt in het zaligen van zondaren. Alleen die dat hoort in de ware zin van het woord, zal niet anders kunnen dan God de eer geven voor wat Hij gedaan heeft vóór en doet in arme zondaren.

D. Slagboom.

Ds. P. van Zonneveld

Ds. P. van Zonneveld hoopt afscheid te nemen van de gemeente Doornspijk in een kerkdienst die gehouden zal worden op D.V. dinsdag 25 september 1984 om 19.30 uur in de Christelijke Gereformeerde Kerk "Rehoboth", Rodelandsweg 1, Doornspijk.

De kerkeraad zond een uitnodiging voor het bestuur van Bewaar het Pand en belangstellenden.

We hopen D.V. deze afscheidsdienst bij te wonen.

De bevestiging te Driebergen zal D.V. plaats vinden op woensdag 3 oktober a.s. door Ds. P. Beekhuis van Rotterdam-Kralingen in het kerkgebouw van de Hervormde kerk aan de Hoofdstraat, hoek Traaij. Ds. Van Zonneveld hoopt D.V. op dezelfde dag, des avonds om 7.30 uur zijn intrede te doen in hetzelfde kerkgebouw.

B.

Hendrik de Cock

Het is niet onze bedoeling hier over de vader der afscheiding te schrijven. Toch kozen we bovenstaand opschrift voor dit artikelje.

Het is al heel gauw 150 jaar geleden, dat de afscheiding te Ulrum begon en het is te begrijpen, dat dit feit ook niet aan het bestuur van Bewaar het Pand is voorbijgegaan. We gevoelen ons verbonden aan De Cock en zijn ervan overtuigd, dat de afscheiding alleen bestaansrecht heeft en houdt, wanneer de kerk der afscheiding in het voetspoor van De Cock blijft wandelen.

Een poos geleden kwam deze zaak aan de orde in een vergadering van ons bestuur. Toen kwam naar voren de vraag: hoe was de prediking en doopopvatting van De Cock? Er werd behoefte gevoeld aan een inleiding over dit onderwerp, die dan in een kring van predikanten zou kunnen worden gehouden. Besloten werd Ds. A. van Heteren van Werkendam uit te nodigen om deze inleiding te houden. Tot ons aller vreugde nam hij deze uitnodiging aan. We hadden al een datum voor de vergadering vastgesteld, namelijk 3 september 1984 te Meerkerk, aanvang 10 uur v.m.

Al vóór de vakantietijd werden enige predikanten, van wie we de meesten al eerder in een dergelijke vergadering ontmoet hadden, uitgenodigd. Er kwamen verschillende berichten van verhindering binnen wegens ziekte, begrafenissen, deputaten-vergadering enz. Toch kwamen er velen uit het hele land naar Meerkerk. In totaal waren er dertig aanwezigen, toen de vergadering werd geopend.

We zongen samen Ps. 74 : 2, 19 en 20, lazen Psalm 74 en gingen voor in gebed. Na een kort openings- en welkomstwoord kreeg Ds. Van Heteren gelegenheid om zijn inleiding te houden. Er werd met ingespannen aandacht geluisterd en dat is geen wonder, want de inleider leverde een gedegen stuk werk en wist het op een voortreffelijke wijze voor te dragen.

We geven geen samenvatting van de inleiding. Deze achten we - het hele bestuur - zo belangrijk, dat zij een aparte plaats krijgt in ons blad. Dan kunnen al onze lezers er kennis van nemen. Ds. Van Heteren zal zijn inleiding gereedmaken voor opname in een reeks van artikelen. Wellicht komt het eerste artikel al in dit nummer voor.

Na de inleiding volgde een fijne bespreking,

waaraan alle predikanten deelnamen. De bespreking werd onderbroken door een broodmaaltijd. Daarna maakten verschillende bezoekers van de vergadering nog een wandeling, wat de moeite waard is, want de omgeving hier is prachtig. We gingen weer vergaderen tot ruim drie uur in de middag en sloten toen de bijeenkomst na dankgebed door Ds. Van Heteren.

Alle bezoekers vertrokken en gingen huiswaarts. Sommige predikanten moesten (meer dan) een paar honderd kilometer rijden. We verwachtten hen D.V. de volgende keer weer.

Zulke vergaderingen zijn samenbindend. Er zijn al plannen gemaakt voor een volgende vergadering D.V. op 2 september 1985, waar een predikant een inleiding zal houden over belofte en bevinding in de prediking.

Tenslotte, we hopen van harte, dat mede door zulke samenkomsten de oude gereformeerde beginselen al meer naar voren komen, ook in onze kerken.

B.

De prediking van Ds. H. de Cock

1.

Alvorens iets te gaan schrijven over de prediking van Ds. H. de Cock zouden wij eerst iets willen schrijven over de toestand en de prediking in de Nederlandse Hervormde Kerk voor en tijdens het jaar 1834. De synode van Dordrecht gehouden in de jaren 1618 en 1619 heeft grote invloed uitgeoefend op het geheel van de kerk. Deze synode moest oordelen over gerezen verschillen in de leer. De formulieren der Kerk, de Nederlandse geloofsbelijdenis en de Heidelbergse Catechismus werden door haar onveranderd aangenomen en enige stukken der leer, waarover toen de strijd was ontstaan, nader verklaard in de Dordtse leerregels. Er werd ook een ondertekeningsformulier opgesteld voor leraren (predikanten) waarin de volgende zinsnede voorkwam: "dat de leraars verplicht zouden zijn, de formulieren der geref. Kerk, mitsgaders de verklaring over eenige punten der voorzeide leer in de Nationale Synode, Anno 1619 gedaan, te onderteekenen, als in alles met Gods Woord over een te komen en derhalve te beloven, dat zij de voorzeide leer naarstiglijk zouden leeren en getrouwelijk voorstaan, zonder iets tegen dezelve leer, hetzij openlijk of heimelijk, directelijk of indirectelijk te leeren of te schrijven."

Tot 1816 werd er geen synode gehouden zodat tot die tijd alle leraren bovengenoemd ondertekeningsformulier kregen voorgelegd en door hen getekend werd. Die ondertekening waarborgde echter niet dat er geen verbastering optrad in leer en zeden. Mr. Groen van Prinsterer schrijft terecht in zijn Handboek der Geschiedenis van het Vaderland "Rechtzinnigheid was bij een groot deel ook der leeraars van kracht en leven beroofd. De leer van genade en zaligheid was bij hun eene verzameling van wel gerangschikte begrippen, eigendom van het verstand, waaraan het hart geen deel had, dor geraamte, door geen levensgeesten bezielde. Het getal van oprechte en nauwgezette belijders van het Evangelie, in woord en wandel, werd gering." Er was veelal een toestemmen met het verstand, zonder een beleven met het hart. Door terzijdestelling van het Woord Gods werd Nederland vatbaar voor het overal indringend gif der ongeloofstheorieën.

In 1816 werd er door koning Willem I een vergadering bijengeroepen, die synode werd genoemd. Toen werd het formulier ter ondertekening voor de leraren veranderd. De zinsnede uit 1618/1619 "dat al de artikelen en stukken der leere in de Belijdenis en Catechismus der Gereformeerde Nederlandsche kerken begrepen, mitsgaders de verklaring over eenige punten der voorzeide leer, in de Nationale Synode 1619 tot Dordrecht gedaan, in alles met Gods Woord overeenkomen", werd gewijzigd in: "dat wij de leer, welke overeenkomstig Gods Heilig Woord, in de aangenomene formulieren der eenigheid der Nederlandsche Hervormde kerk is vervat, ter goeder trouw aannemen en hartelijk gelooven."

Deze verandering had schrikwekkende gevolgen. De in 1816 aangenomen formulering opende de deur voor leervrijheid. Want er staat niet dat de formulieren onzer Kerk overeenkomstig Gods Woord zijn, maar er staat dat men DIE leer gelooft, welke

overeenkomstig Gods Woord in de formulieren onzer Kerk vervat is. De ondertekening vindt dus niet plaats omdat men erkent dat de formulieren in overeenstemming zijn met Gods Woord, maar voor zo ver zij met Gods Woord overeenkomen. Ondertekening betekende dus niet een aanvaarden van het geheel van de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels, maar slechts een aanvaarden van de formulieren voor zo ver zij met Gods Woord overeenkomen. Ieder kon dus zelf bepalen wat hij al of niet aanvaardde uit de formulieren en predikte.

Opmerkelijk is dat in 1816 de Dordtse Leerregels in het geheel niet genoemd worden. Blijkt hieruit niet de ontrouw aan en de ondermijning van de leer der vaderen? De Dordtse Leerregels waren stil ter zijde geschoven.

Om een indruk te geven van wat allemaal mogelijk was geworden in de kerk wijzen wij u op een boek dat in 1816 verscheen dat heette: "Christendom en Hervorming vergeleken met den protestantschen kerkstaat bijzonder in de Nederlanden." Daarin staat ondermeer: "blijf weg met uwe leer van drieëenheid."

De belijdenisgeschriften der kerk worden genoemd: "allerellendigste formulieren." De Catechismus wordt betiteld als "een oud schoolboek hetwelk zich noch door stijl noch door inhoud meer aanbeveelt." De schrijver smeekt de koning toch "de Dordtsche kluisters te verbreken." Er verschenen meer van dit soort werken. We denken aan een geschrift van Ds. Brouwer van Maassluis "Bijbelles aangaande den persoon van Christus", waarin de Christus verloochend wordt, door iemand beschreven als "dat Maassluische brouwsel, dat zoo een bedorven smaak en zulk een verstikkende kracht heeft, dat een iegelijk, die daarvan drinkt, zeker daaraan omkomt."

Typisch is dat men in 1817 wel de Hervorming herdacht, maar dat men van synodewege in 1819 niets wilde weten van een herdenking van de Synode van Dordrecht. Een eeuw eerder werden er nog herdenkingen gehouden van de synode van Dordrecht. Maar in 1819 had de grote massa van de Ned. Herv. Kerk een afkeer van de Dordtse Leerregels. Evenwel verschenen er twee preken van Ds. N. Schotsman te Leiden als een gedenkbundel. Het bundeltje heette "Eerezuil ter nagedachtenis van de voor twee honderd jaren te Dordrecht gehouden Nationale Synode, opgericht door Nicolaas Schotsman." Er kwam een stroom van kritiek tegen dit geschriftje los. Men sprak zijn afkeer uit van de strenge Dordtse Leerregels met hun strakke verkiezings- en verwerpsleer.

In prediking en geschriften werd de Godheid van Christus gelochend. Men gaf blijk van kritiek op Gods Woord en de belijdenisgeschriften. Met name de Dordtse Leerregels moesten het ontgelden. De deur naar leervrijheid was in 1816 opengezet. Wat eerst niet toegestaan was kreeg een wettige plaats. De reine predikatie des Evangelies werd niet meer verplichtend gesteld. Een zeer ernstige zaak, want de reine predikatie des Evangelies is volgens art. 29 van de Ned. Gel. bel. één van de kenmerken van de ware Kerk. Er werd dan ook terecht in die dagen geschreven: "Aldus zijn de banden gebroken en onze Hervormde Kerk is onze Hervormde Kerk niet meer!"

De kennis van de Geref. leer ging meer en meer verloren. Slechts van weinige kansels werd de waarheid nog onverkort gepredikt. De meeste predikers spraken de waarheid tegen. Talrijker en driester werden de aanvallen op de Geref. leer en haar belijders. De geref. leer kon alleen in prediking en geschriften verdedigd worden, want de kerkelijke tucht kon niet meer worden aangewend. In 1834 was de toestand zo dat de leer der Geref. kerk door verreweg de meeste predikers werd bestreden, terwijl de prediking van de Geref. leer werd geduld. De voorstanders en belijders van de Geref. leer (de leer der vaderen) werden aan allerlei smaad en verguizing blootgesteld.

Wij willen nog een enkele opmerking maken. Wat eerst ondergronds en onwettig plaatsvond werd in 1816 gewettigd. Eerst was er immers leervrijheid tegen de geldende ondertekening in, later werd de deur voor leervrijheid opengezet. Zo is er altijd, ook in onze dagen, waakzaamheid nodig tegen het

heimelijk en indirect leren van onjuiste voorstellingen. De verworping vindt eerst min of meer in het verborgene plaats om later al meer openlijk aan het daglicht te treden. Laten we deze les der geschiedenis ter harte mogen nemen. We zeggen het met droefheid en smart dat er ook in onze kerken verontrustende tendenzen in de prediking zijn op te merken.

Voor ditmaal willen we besluiten met op te merken dat er in het verleden alsook in het heden juist kritiek gemaakt wordt op de Dordtse Leerregels. Die zijn blijkbaar steeds opnieuw een steen des aanstoots. Er zijn ten deze zeer verontrustende publikaties van de zijde van de Nederlands Gereformeerden geweest. Een felle aanval is gericht op de klassiek gereformeerde leer der uitverkiezing. In die kringen is geschreven: "Het is een onbijbelse leer dat God van voor de schepping een deel van het toekomstige menselijk geslacht voor eeuwig verdoemd zou hebben. Ze is nergens in de Bijbel terug te vinden." Het behoeft dachten wij geen nader betoog dat wij met zulk een kerk waarin predikanten zulke standpunten huldigen geen eenwording dienen te zoeken.

Ds. A. van Heteren.

Grieken en barbaren

1.

Paulus en de wereld om hem heen

Christus was in de wereld en Hij werd gehaat door de wereld. Hij is gekomen tot het Zijne en de Zijnen hebben Hem niet aangenomen, Joh. 1: 11. Toch volhardde Hij in onveranderlijke zondaars-liefde. Hij ging het land Israël door goed en goed doende. Die in het stof lag neergebogen, werd door Hem weer opgericht. Hij keurde de zonde nooit goed. Zonde bleef zonde. Maar ook heeft Hij gezegd: De Zoon des mensen is niet gekomen om der mensen zielen te verderven maar om te behouden, Luk. 9: 56. Hij heeft gezegend die Hem vloekten. Hij heeft de tegensprekers verdragen. Voor de overtreders heeft Hij gebeden. In Zijn diepste lijden nam Hij het nog voor Zijn vijanden op bij God: Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen, Luk. 23: 34.

Hij wist toch beter dan één van ons dat er niemand is die God zoekt, tot niet één toe. Daarom bood Hij Zich van eeuwigheid als Middelaar aan om Gods vijanden te zoeken en door Zichzelf met God te verzoenen. In de volheid des tijds is Hij gekomen, om te zoeken en zalig te maken dat verloren was.

Door zijn diepe val in Adam is de mens een vijand van God geworden. Daar komt een ieder van Gods volk heel persoonlijk achter. Er is niemand die yerstandig is, er is niemand die God zoekt. Rom. 3: 11. Dat is een realiteit die van harte wordt onderschreven. Zij nemen het woord van de apostel Paulus over. Zij worden daarvoor ingewonnen door de Heilige Geest. Een onmiskenbare werkelijkheid die een onuitsprekelijke droefheid in hun ziel veroorzaakt. Als de Geest van God hen doet omzien naar de afgelegde levensweg, dan worden zij gewaar dat zij tot op dit ogenblik niet anders gedaan hebben dan de Heere tegenstaan. Zij ontdekken meer en meer dat het beginsel van de revolutie in hun eigen hart te vinden is. Door deze ontdekking nu worden zij, ieder persoonlijk, de voorname der zondaren, 1 Tim. 1: 15. En wat de apostel Paulus betreft: Hij noemt zich de minste der apostelen, die niet waardig is een apostel genaamd te worden, daarom dat ik de gemeente Gods vervolgd heb, 1 Kor. 15: 9. Hij noemt zich een ontijdig geborene, een misdacht, die waardig is weggeworpen of begraven te worden.

Die op deze wijze overtuigd wordt door de Heilige Geest van zijn vijandschap tegen God, wordt door diezelfde Geest ook overtuigd van de noodzaak deze Christus persoonlijk te kennen en te bezitten. Hij krijgt daarbij ook een sterke begeerte om die voetstappen te drukken van deze tweede Adam.

Die echter naar het beeld van Christus vernieuwd wordt, krijgt niet alleen zijn eigen nood in te leven, maar krijgt ook de nood van zijn naaste in het oog. Hij is ook in grote nood. Het wordt voor hem straks ook eeuwigheid. Hij moet ook voor die geduchte rechterstoel van Christus geopenbaard worden, Rom. 14: 10 en 2 Kor. 5: 10.

Bewogenheid met en liefde tot zijn medereiziger kenmerkt de apostel Paulus in zijn brieven. In Rom. 1: 14 schrijft hij: beiden

Grieken en barbaren, beiden wijzen en onwijzen, ben ik een schuldenaar. De apostel, een dienstknecht van Jezus Christus, Rom 1:1, gevoelde zich door de Geest van Christus gedrongen vijanden voor God in Christus te winnen.

Ik ben ervan overtuigd dat wij van de apostel Paulus veel kunnen leren, als het gaat om de vraag: Heeft de Christelijke Kerk Anno Domini 1984 en in de toekomst nog betekenis voor de wereld?

Nederland is al geruime tijd geen christelijke natie meer. De van de christelijke traditie doordrongen wetgeving wordt bijgesteld of zelfs radikaal omgekeerd. Alle sporen van een christelijke traditie moeten zo spoedig mogelijk worden uitgewist. Alles wat met christen-dom te maken heeft roept irritatie op. De afbraak van de kerk zet door. Het grote afscheid van God en Zijn Woord is begonnen. Op 7 en 8 mei 1984 werden ruim 1.000 Nederlanders van 18 jaar en ouder ondervraagd. In deze enquête werd ondermeer de vraag gesteld: Bent u zondag naar de kerk geweest? Ruim 800 landgenoten beantwoordden deze vraag ontkennend. In 1947 waren het er 400 die ontkennend antwoordden. Dat wil dus zeggen dat het aantal mensen dat niet meer geregeld naar de kerk gaat, in ruim 25 jaar tijd is verdubbeld. Wijkt God van Nederland? Heeft de Christelijke Kerk hier nog toekomst? Zal die Kerk nog de ruimte krijgen om te leven bij het: "Alzo spreekt de HEERE Heere"? De tijd zal het ons leren.

Laat ons echter niet vergeten het woord van Maarten Luther: Houdt Christus hier Zijn kerk in stand, dan mag de hel vrij woeden. Daar ligt een vaste belofte voor diegenen die door genade christen, "van Christus", (vr. 32 Heidelbergse Catechismus) zijn: Ik ben met u al de dagen, tot de voleinding der wereld. Matt. 28:20.

De aloude belofte aan Abraham en zijn zaad gegeven, zal vervuld worden aan Zijn volk: Ik zal zegenen die u zegenen en vervloeken die u vloekt, Gen. 12:3.

De Christelijke Kerk zal haar weg moeten zoeken in een wereld die steeds meer hindernissen opwerpt tegen God en Zijn Gezalfde, Ps. 2:2, 3. Hoe gaat de Kerk, hoe gaat een christen in die situatie met de wereld om? Dat is de belangrijkste vraag in de D.V. hierop volgende artikelen. Maar voordat we aan de hand van een aantal praktische voorbeelden deze vraag proberen te beantwoorden, wijzen we u op een belangrijk uitgangspunt in de brieven van de apostel Paulus: Beiden Grieken en barbaren, beiden wijzen en onwijzen ben ik een schuldenaar. Paulus heeft een boodschap van Godswege. Hij is een geroepen apostel, een dienstknecht van Jezus Christus, Rom. 1:1. Dat is een boodschap voor allen. Niet alleen voor de primitieve heidenen, die beelden van mensen, vogels en viervoetige en kruipende dieren aanbidt, Rom. 1:23. Dat Evangelie Gods is ook een Woord van Godswege tot het beschaafde, hoogontwikkelde deel van het heidendom, Grieken genaamd. Paulus schaamt zich tegenover het meest beschaafde en ontwikkelde deel van het heidendom, de Grieken, voor het Evangelie van de gekruisigde Christus niet. Ook voor hen, hoe hoog zij meenden te staan en mochten staan, is het Evangelie een kracht tot zaligheid door het geloof in de gerechtigheid van de gekruisigde Christus, Rom. 1:17.

Grieken en barbaren zijn en blijven wij schuldenaar. Van Godswege verplicht, allen voor het Evangelie Gods te winnen in handel en wandel, in woord en daad. Ook in de meest on-christelijke of anti-christelijke periode van onze geschiedenis.

Vragen

1. Hoe is de boodschap van Christus Zelf ontvangen?
2. Hoe heeft Hij Zich desondanks aan de wereld van Joden en Romeinen geopenbaard?
3. Wat is de diepste kern van ons bestaan vlgs. Rom. 3:11?
4. Waarom is het nodig hiermee persoonlijk bekend gemaakt te worden?
5. Waarom zou de apostel Paulus zo dicht bij de wereld staan?
6. Hoe openbaart zich in Nederland de ontkerstening?
7. Waarin ligt de zekerheid van het voortbestaan van de Christelijke Kerk in de wereld?

r.s.

Mochten er lezers of lezeressen zijn die op deze vragen vanuit hun persoonlijke ervaring schriftelijk willen reageren, dan willen wij hen daartoe graag in de gelegenheid stellen.

Hun ervaringen kunnen eventueel, uiteraard anoniem, aan onze lezers worden doorgegeven, tot onderlinge opbouw.

Brieven kunnen toegezonden worden aan:

Ds. L.W. van der Meij,
Plein 46, 4543 BK Zaamslag.

Voor de jeugd

Het Zonnekind 86

Beste jongelui!

"Toen deed zij hem slapen op hare knieën, en riep een man en liet hem de zeven haarlokken van zijn hoofd afscheren, en zij begon hem te plagen; en zijn kracht week van hem; en zij zeide: De Filistijnen over u, Simson!"

Richt. 16:19, 20a.

De vorsten van de Filistijnen hebben hun plaats voor de vierde keer ingenomen in het huis van Delila, aan de beek Sorek.

Simson heeft daar niets van geweten. Toen hij zijn ganse hart verklaard had aan Delila, zal zij hem wel verteld hebben, dat zij het natuurlijk aan niemand zou vertellen. Geheimhouding verzekerd! Als Simson soms nog ongerust zou zijn geworden, was dit beslist overbodig. Doch jullie begrijpen wel hoe dat gaat. Er is een spreekwoord dat zegt: Het geheim van één, weet één alleen. Doch het geheim van twee weet iedereen. Daar mag een zekere overdrijving inzitten, waarheid zit er ook zeker in. Hoe menigmaal komt het in het leven niet voor, dat iemand je een geheim toevertrouwt. Hij zegt daarbij dat je het niet verder vertellen moet. Plechtig wordt verzekerd dat de verteller daar op aan kan. Want de grage hoorder wil liefst maar zoveel mogelijk weten. En als hij dan zo ongeveer alles weet, is hij blij dat hij weer wat vertellen kan. Hij gaat dan heel gewichtig naar iemand die net zo nieuwsgierig is, met de boodschap dat hij in het geheim iets heeft horen vertellen. Hij mag het echter niet doorvertellen. Hij zegt er ook nog bij, dat hij het natuurlijk voor zichzelf houdt. Want je mag je woord niet breken. Inmiddels is de spanning bij de nieuwsgierige hoorder wel opgewekt. Je hoeft dan aan iedereen wel niet alles te vertellen, maar je hoeft toch ook weer niet alles te verzwijgen. En dan wordt het verhaal tenslotte "onder de strengste geheimhouding" aan derden verteld, die natuurlijk weer op hun beurt verzekeren het niet verder te zullen brengen. Het verhaal gaat inmiddels de wereld in. En om het mooi te maken, wordt er het nodige weggelaten en ook het nodige er bij gedaan. Van de waarheid die in het begin onder "geheimhouding" is meegedeeld, is inmiddels niet veel overgeschoten. Zo gaat de leugen groeien om in het mensenveld welig voort te schieten.

Omdat dit tot de dagelijkse praktijken van het leven hoort, vertellen we deze dingen er bij. Wij zijn er zo aan gewend geraakt, dat we er niet eens erg meer in hebben, dat we door zo te handelen, eigenlijk niets anders doen, dan de zin van de duivel. Want alle liegen en bedriegen, achterklappen en lasteren zijn eigene werken des duivels. Zo laat ons de Heid. Cat. dat weten. En die worden door God niet ongestraft gelaten. De bede van elke lezer, met de schrijver inbegrepen, mag daarom van dag tot dag wel zijn:

*Zet HEER' een wacht voor mijne lippen;
Behoed de deuren van mijn mond;
Opdat ik mij tot genen stond;
Iets onbedachtzaams laat ontglippen.*

Nu ik dit schrijf, denk ik aan een oude vriendin, die al jaren juicht voor de troon van God, en dikwijls zeide: Het is beter te zwijgen, dan dat je van spreken berouw moet krijgen. Want als je dingen verteld hebt, die je had moeten verzwijgen, komt het berouw meestal te laat. Als je je woorden kwijt bent, kun je ze nooit meer terug halen.

Daar speelt heel wat af in het leven. Je kunt geen mens vertrouwen, wordt wel eens naar waarheid gezegd. Wordt vertrouwd en vertrouwt niemand! Het maakt het leven, voor iemand die serieus wil leven, wel erg moeilijk.

Gelukkig is er Een altijd te vertrouwen. En dat is God. Aan Hem kun je je geheimen vertellen. Bij Hem is geheimhouding verzekerd. Daarom staat er ook in de psalmen, wat wij jullie ook willen doorgeven:

*Vertrouw op Hem, o volk in smart
Stort voor Hem uit uw ganse hart.
God is een Toevlucht te allen tijde.*

Ik zie in gedachten de vorsten van de Filistijnen in het huis van Delila zitten. Dat er in hun harten ook spanning leeft, kunnen jullie wel begrijpen.

Simson heeft zijn geheim prijsgegeven. Doch dat hij nu de waarheid heeft gezegd, moet altijd nog blijken. De proef op de som moet nog geleverd worden. En zo lang dat niet is gebeurd, kun je toch eigenlijk nog maar nooit weten.

Simson is inmiddels ook weer bij Delila terecht gekomen. Hij wordt heel liefelijk onthaald. Want het is ook bij Delila zo: Het gaat er op, of er onder. Dit is haar laatste kans om Simson van zijn kracht beroofd te zien, en het geld in haar zak te zien verdwijnen.

Er staat in de tekst: "Toen deed zij hem slapen . . ." Het slapen van Simson is maar niet een kwestie van vermoeidheid geweest, zoals dat normaal voorkomt. Jullie kennen dat wel. Als je heel de dag hard gewerkt hebt en 's avonds vermoeid bent, dan val je zo in slaap. Dat is op zichzelf een gezond teken. Wie zo in slaap valt, mag daar dankbaar voor zijn. Want dan komt het lichaam tot rust, om tegelijkertijd weer nieuwe krachten op te doen voor de volgende dag. Zo is de slaap een zegen van God. Daar mag om gevraagd worden, daar móet om gevraagd worden. En als je dan na een verkwikkende nachtrust de volgende morgen weer in gezondheid mag ontwaken, dan is dat een dankzegging waard. Of het altijd zo beleefd wordt, is een zaak waar wel eens over nagedacht mag worden. Want we weten het wel, doch om het te beleven dat alles wat we krijgen - tot de slaap toe - genadegaven van God zijn, daar moet God ons iedere keer bij bepalen, anders gaan we er heel gewoon aan voorbij.

"Toen deed zij hem slapen op hare knieën". Deze zin laat duidelijk zien dat Delila, op welke wijze dan ook, in de slaap van Simson de hand gehad heeft. Zij "deed" hem slapen. Het is niet onmogelijk dat zij hem voor ditmaal verdovende middelen heeft gegeven. Bij de behandeling van vers 14 hebben we dit verondersteld. Doch hier lijkt het wel zeker. Zij deed hem slapen op hare knieën. Je ziet het voor je ogen gebeuren. Simson zakt steeds dieper weg, natuurlijk en geestelijk. Hoe ver het met een kind van God kan komen, laat ons de geschiedenis van Simson iedere keer weer zien. Hoe groot de genade van God is, kunnen we uit dezelfde geschiedenis ook steeds weer aflezen.

Als wij, na alles wat we van Simson al hebben gehoord, een oordeel over hem uit moesten spreken, hij zou er beslist niet goed af komen. We zouden voor hem geen plaats in de hemel reserveren. Integendeel! Doch het oordeel is niet aan ons, onder geen enkele omstandigheid. Dit wordt ook wel eens vergeten. Hoe gemakkelijk strijken wij niet het vonnis, iedere keer weer. Doch het is altijd over een ander. We blijven dan zelf buiten schot. Wie echter persoonlijk met God te doen krijgt, komt onder schot! We komen dan in het licht van Gods heiligheid te verkeren. En wie kan dan bestaan? Want het licht maakt alles openbaar. Ook die dingen, die in het meest verborgen zijn geschied, of zelfs maar zijn overdacht. Wie daar kennis van heeft, kan in Simson zien, niet alleen wie een mens is, en wat een mens is, maar ook hoe groot de genade van God is.

Van Petrus is wel eens gezegd, toen hij de Heere Jezus verloochende, dat hij aan een zijden draad hing, boven de eeuwige rampzaligheid. Ja, zo is het van des mensen kant bekeken. Doch in werkelijkheid, bij hoger licht gezien, hing hij aan een onverbreekelijke kabel van Goddelijke liefde. Die kon niet breken. Zo is het eigenlijk ook met Simson. Als je hem ziet slapen in de schoot van Delila, zou je zeggen, dat is wel het begin van het einde. Doch dan niet bij God. Het wordt nog al eens gezongen: Hij handelt nooit met ons naar onze zonden; Hoe zwaar, hoe lang wij ook Zijn wetten schonden. Hij straft ons wel, maar naar onze zonden niet. Er schiet dan niets anders dan verwondering over. Kennen jullie die verwondering ook?

Je bent dan blij, dat deze dingen ook allemaal

in de bijbel staan. Een arme zondaar kan er moed uit putten. Niet een mens vol eigen-gerechtigheid. Want die ergert zichzelf aan deze dingen. Zij menen immers bij zichzelf dat zij rechtvaardig zijn, zonder zonden. Zij hebben daarom, voor mensen, net als Simson, niets anders dan verachting over. Doch wie hen veracht, God wil hen niet verachten. Dat is voor het natuurlijk verstand een onbegrijpelijke zaak, doch wie door Gods Geest erin geleid wordt, gaat er God de eer voor geven. Gelukkig degenen, die zo ver mogen komen.

Doch mijn vellen zijn weer vol getikt. Ik moet gaan eindigen. De volgende keer gaan we weer verder D.V. Vragen jullie maar veel om de leiding van de Heilige Geest. Hij leidt in ál de waarheid. En dan is het einde alleen maar zaligheid.

Jullie aller vriend,

Ds. H.C. v.d. Ent.

Een wandel met God 9.

Levensbeschrijving
van
Ds. J.J.A. Ploos van
Amstel

V. De Zwerftocht (3)

Rom. 1 : 15 en 16: "Alzo hetgeen in mij is, is volvaardig om u, die te Rome zijt, het evangelie te verkondigen, want ik schaam mij het evangelie van Christus niet, want het is een kracht Gods tot zaligheid een iegelijk die gelooft, eerst den Jood en ook den Griek.", bood de stof voor de intree in het bekoorlijk Hilversum - die plaats vond op 13 november 1871, nadat Ds. Montagne van 's Graveland als bevestiger was opgetreden en in Hebr. 13 : 17 de wel wat bevreemdende stof voor deze zijn rede had gevonden. Vier en een half jaar arbeidde de heer Ploos van Amstel in Hilversum. "Alles ging goed. Alles was mee. Hij gevoelde zich "niet geheel vrij", doch zonder grootelijks bezwaard te zijn. De Heere mengde ook hier huiselijk lief en leed. Werd op 7 januari van het volgende jaar een tweeling geboren, een Anna Elisabeth Geert-ruida met een Johannes Jacobus, het kraambad duurde lang en doodsschaduw zweefde over de moeder en straks, toen ze

eindelijk weer opgericht was, werd op 3 maart, de nacht na de doop van Annabetje, het broertje opgeëist, om op 17 augustus door zijn zusje, dat altijd ziek geweest was, te worden opgevolgd. Op 8 maart '73 werd opnieuw een zoon geboren, een Hendrikus Albertus genaamd, doch ook deze kleine zo aanvallige Henri mochten ze niet behouden. Op 28 augustus werd hij plotseling terug-geëist. In de huisbijbel vinden we hier-omtrent aangetekend: "De Heere nam het tot zich. Groot was onze smart, maar ook groot de vertroosting. Zowel met het oog op de zalige staat van het kindje als wel met het oog op Hem, die ons sloeg, maar ons ook liefelijk verkwikt met de vertroosting zijn ge-nade."

Op 5 oktober '75 kwam Anna Geertruida moeder en vader verblijden. Zo wisselden huiselijk zuur en zoet. Het gemeentelijk leven, dat zeer veel liefelijks opleverde, had echter voor de vurige ijveraar voor christelijk schoolonderwijs de bittere teleurstelling, dat al zijn pogen om een school met de bijbel te verkrijgen, mislukte en - ook bracht een plasregen van beroepen veel onrust en straks zelfs ver-warring te weeg.

Schoonrewoerd, Vlaardingen, IJlst, Ooster-bierum, Nijkerk, IJsselmuiden, Maassluis, Alphen, Wanswerd, Waarder, Spijk, Hijkers-milde, "dat veel strijd berokkende", Hoeve-laken, Zevenbergen, Makkum, Warns, Apel-doorn, Woudsend, Barneveld, Wissekerke, Bunschoten, Fijnaard, Bruechum, Amstel-veen, Kampen, Damwoude, 's Grevelduin-Capelle, Meeuwen, Westbroek, Amersfoort, Ermelo, Oudewater, Sprang, Sneek, Benne-kom, Dirksland, Reitsum, Prinseland. Sneek werd aangenomen. Dan ach, nu voelde zich Ds. Ploos zo bezwaard, dat hij de kerkeraad smeeke, hem zijn woord terug te geven. Dit geschiedde, doch hiermee was de rechte verbinding met Hilversum toch verbroken. En waar Ds. Ploos zijn gemoeds-ligging ook in zijn prediking nooit verbergen kon, leed deze onder de verwarringen van zijn ziel, hoewel ze velen tot onvergankelijke en onvergetelijke zegen bleef.

Het nieuwe jaar (1876) bracht voor de derde maal het beroep naar Reitsum. Welk een bijna belachelijk denkbeeld: de heerlijkheid van het welgelegen Hilversum te verlaten en opnieuw als de wereld uit te gaan naar de

Friese Vlieterpen, daar ergens bij de Friese Wadden! Geen wonder, dat het vlees hier machtig begeerde tegen de geest. Want ziet, deze voelde: hier was de roepstem Gods. In grote lankmoedigheid zocht de Heere zijn schaap op zijn zwerftocht op. Daardoor was er zulk een waas van somberheid geweest over zijn ziel, daardoor was hem zoveel leed ervaren, dat hij "zijn eigen weg gekozen had, aannemende Ridderkerk, snellende naar Groningen, zich het schone en aangename laten de gelusten, dat Hilversum bood".

Terug naar Reitsum! werd de eis des Heeren. Dan - almachtige genade Gods bleek nodig om de wil over te buigen. Ploos echter gehoorzaamde en schreef in zijn huisbijbel de sobere woorden: "REITSUM. Onder wonderlijke leiding des Heeren aangenomen Januari 1867. Dit is na veel strijd gestreden te hebben van de Heere geschied".

Op Paas-Maandag op 17 april werd van Hilversum afscheid genomen - de tekst, keurig gekozen, was uit Lukas 24 : 15 - en de volgende dag de reis aanvaard naar het nietige Reitsum, maar dat evenals het geringe Ulrum in Groningen van de Heere uitverkoren was, om vele aanzienlijke en machtige kerken des Heeren te beschamen en een toonbeeld te worden van een kerkelijke bekering, wier zedelijke en kerkelijke betekenis niet licht kan worden overschat.

Wel eens op TEXEL

geweest?
Beslist de moeite waard.
Bos, duinen, zee, vogel-
broedplaatsen,
visgelegenheden, etc.,
en ... rust.
U kunt op
'DE VERRASSING'
gebruik maken van

volledig pension voor
groot en klein.

Prijzen v.a. f 285,- p.w.
Of u kunt kiezen voor
een bungalow met alle
komfort of sta-caravan.

Voor 60-plussers
speciale voor- en
naseizoenprijzen.

Vraag vrijblijvend onze
kleurenfolder aan.
Tel. 02223-661 of 391.

**Uitgeverij
Boekhandel
G. KOOL**

Het adres voor
al Uw goede boeken

Stationssingel 50
Tel. 08385 - 13978
Postbus 177
3900 AD Veenendaal

Een verantwoord adres voor al uw

HUISHOUDELIJKE APPARATEN

- de BESTE merken voor een lage prijs.
(SIEMENS, ESTA, GRAM, LIEBHERR,
MIELE, VELO)
- service en bezorging door heel Nederland.

VINK-WITGOED-WESTBROEK

Dr. Welferweg 17 - Westbroek - Tel. 03469 - 1459, b.g.g. 1209

STICHTING 'REFORMATORISCHE HULP- AKTIE WOORD EN DAAD'

Het comité Rotterdam van bovenvermelde stichting hoopt D.V. woensdag 3 oktober a.s. een koor- en samenzangavond te beleggen in het kerkgebouw van de Christelijk Gereformeerde Kerk te Rotterdam-West, Coloniastraat 25. Medewerking aan deze avond zal worden verleend door:

Zangvereniging 'Met Hart en stem' te Slikkerveer, o.l.v. F. de Heer, m.m.v. W. de Vreugd, orgel.

Chr. Geref. Zangvereniging 'De Lofstem' te Barendrecht, o.l.v. Joop Donkersloot, m.m.v. N. Kruithof, orgel.

J. Kok: begeleiding samenzang.

Ds. W. Dekker, Ned. Herv. predikant te Rotterdam-Delfshaven, zal de avond openen en sluiten. Ds. H.H. de Haan, Chr. Geref. predikant te Rotterdam-West, hoopt een meditatie te houden.

De aanvang is om 19.30 uur.

Na afloop zal er een verkoping van artikelen worden gehouden t.b.v. de stichting Woord en Daad.

HET COMITÉ.

1958 - 25 Jaar - 1983

Woninginrichting en stoffering

Meubelen en
vloerbedekking
Gordijnen -
zonwering enz.

Vrijblijvend komen wij
bij U aan huis met onze
stalen collecties.

Bel ons eens voor een
afspraak.

Beleefd aanbevelend
B. Elderkamp
Frankenoord 17
Rotterdam
Tel. 010 - 823487

■ U wilt in een principiële, huiselijke sfeer UTRUSTEN, aansterken, op verhaal komen of zo maar enige gezelligheid vinden? Bel dan eens in Driebergen 03438 - 12466. Geen TV of radio, wel prima verzorging, ook dieet. Op doktersadvies evt. met rijksbijdrage tot 90%. "Repos Ailleurs".

KOM OVER EN HELP

Projekt "SCHATKIST"

Genoemd naar de kist die koning Joas neerzette aan de ingang van de tempel, zodat de Israëlieten daarin hun gaven voor de tempelrenovatie konden deponeren.

Wij willen de "schatkist" onder uw aandacht brengen voor de renovatie van een kerk in Tsechoslowakije en in Roemenië.

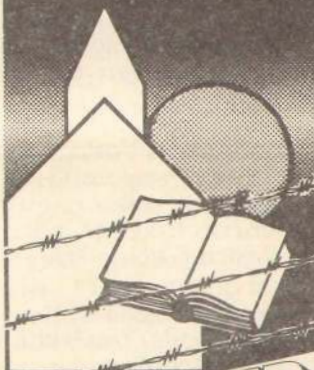
Omdat men van overheidswege geen hulp kan verwachten, moet de gemeente alles zelf betalen en bouwen.

Totale kosten voor dit projekt:
f 62.000,-

U kunt uw gift storten op
Postgiro **3535181**
569324610
of op Bankrekening ABN
i.n.v. de stichting „Kom over en Help“

Tel. 01114 - 1572

Wij verzorgen ook
lezingen met of
zonder dia's. Inlich-
tingen hierover kunt
u krijgen bij ons
secretariaat of
telefonisch.

KOM OVER EN HELP

Inlichtingen:

Postbus 83
8260 AB Kampen